

СЛАВІСТИЧНІ СТУДІЇ ОЛЕКСАНДРА КОЛЕССИ У ВІДЕНЬСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-АВСТРІЙСЬКИХ ВЗАЄМОДІЙ

Лопушанський Я. М.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Статтю присвячено вивченню архівних матеріалів Віденського університету стосовно славістичних студій відомого українського вченого-філолога і громадсько-політичного діяча Олександра Колесси, ролі Відня як європейського культурного центру в другій половині XIX – на початку XX століття для розвитку Віденської славістичної школи та української науки і культури, для формування наукової кар'єри Колесси зокрема.

Особливо наголошено на активізації українсько-австрійських політичних і культурних взаємин наприкінці XIX – початку XX століття і зростанні в результаті цього інтенсивності поширення художніх здобутків, знань з історії, культури, етнографії і мистецтва українського народу в німецькомовному світі.

Окреслено значення Віденського культурного й наукового середовища для становлення культурних центрів, зокрема й слов'янських. Зосереджено увагу на відомих історичних постатях, які того часу працювали у Віденському університеті і з якими пов'язаний творчий шлях багатьох майстрів українського художнього слова, діячів науки і культури. Зауважено, що істотним чинником, який сприяв входженню української культури загалом і мови та літератури зокрема в німецькомовний світ, була апробація наукових досліджень, виконаних німецькою мовою українськими вченими – лінгвістами і літераторами. Свої дисертації у Віденському університеті захищали Іван Франко (1893), Степан Смаль-Стоцький (1884), Кирило Студинський (1894), Олександр Колесса (1894), Василь Щурат (1896), Іларіон Свенціцький (1902), Іван Брик (1903), Зенон Кузеля (1906), Осип Турянський (1910), Лев Цегельський (1912), Філарет Колесса (1918), Остап Грицай (1918), Іван Велигорський (1923), Василь Вовк (1924), Бронислав Кобилянський (1926) та інші.

Відзначено вагомість для розвитку української філологічної науки й культури загалом постаті Олександра Колесси як активного громадсько-політичного і культурного діяча (він був одним із засновників Українського вільного університету у Відні і його багатозадачним ректором, засновником і головою Товариства українських наукових викладів ім. Петра Могили, співзасновником і заступником голови Загальноукраїнської культурної ради у Відні, послом до австрійського парламенту, на засіданнях якого послідовно обстоював національні права українців, серед іншого й у галузі мови, шкільництва і вищої освіти), так і відомого літературознавця, мовознавця і фольклориста, наукові здобутки якого слугували розвитку української духовної спадщини й утвердженню української нації серед інших європейських народів.

Ключові слова: Віденський університет, українсько-австрійські взаємини, славістика, мовознавство, літературознавство, Олександр Колесса, Ватрослав Ягіч.

Lopuschanskyj Ja. M. Slavische Studien von Oleksandr Kolessa an der Universität Wien im Kontext der ukrainisch-österreichischen Wechselbeziehungen. Der vorliegende Beitrag behandelt die Archivmaterialien der Universität Wien bezüglich des ukrainischen Philologen, Kulturschaffenden und Politikers Oleksandr Kolessa im Kontext der ukrainisch-österreichischen Wechselbeziehungen in der zweiten Hälfte des 19. und des frühen 20. Jahrhunderts für die Entwicklung der ukrainischen Wissenschaft und Kultur sowie für den wissenschaftlichen Werdegang von Kolessa.

Die Fragestellung wird zunächst anhand der wissenschaftlichen Leistungen österreichischer und ukrainischer Forscher aktualisiert. Es werden die Intensivierung der ukrainisch-österreichischen politischen und kulturellen Beziehungen Ende des 19. – Anfang des 20. Jahrhunderts und die daraus resultierende aktive Verbreitung künstlerischer Leistungen, Kenntnisse über die Geschichte, Kultur, Ethnographie und Kunst des ukrainischen Volkes im deutschsprachigen Raum hervorgehoben.

Die Aufmerksamkeit richtet sich auf die Bedeutung Wiens als kulturelles und wissenschaftliches Zentrum für den Lebens- und Schaffungsweg vieler ukrainischer Schriftsteller, Wissenschaftler und Kulturschaffenden. Es wird festgestellt, dass die in deutscher Sprache ausgeführten Dissertationen von ukrainischen Wissenschaftlern und Schriftstellern ein wesentlicher Faktor bei der Popularisierung der ukrainischen Kultur im Allgemeinen und der Sprache und Literatur im Besonderen in den deutschsprachigen Raum hinein waren. An der Universität Wien promovierten zahlreiche ukrainische Literaten und Slawisten wie Ivan Franko (1893), Stepan Smal-Stoc'kyj (1884), Kyrylo Studyns'kyj (1894), Oleksandr Kolessa (1894), Vasyl Ščurat (1896), Hilarion Svencic'kyj (1902), Ivan Bryk (1903), Zenon Kuzelja (1906), Osyp Turjans'kyj (1910), Lev Cehels'kyi (1912), Filaret Kolessa (1918), Ostap Hrycaj (1918), Ivan Velyhorsk'kyj (1923), Vasyl Vovk (1924), Bronyslav Kobylans'kyj (1926) und viele andere.

Untersuchungsschwerpunkt ist in diesem Kontext die wissenschaftliche und kulturpolitische Tätigkeit von Oleksandr Kolessa und seine Bedeutung für die Entwicklung der ukrainischen Wissenschaft, Literatur und Kultur. Er war einer der Gründer der Ukrainischen Freien Universität in Wien und ihr mehrfacher Rektor, Gründer und Vorsitzender der ukrainischen wissenschaftlichen Petro-Mohyla-Gesellschaft, Mitbegründer und stellvertretender Vorsitzender des Allgemein-Ukrainischen Kulturrates in Wien und Mitglied im Abgeordnetenhaus des Österreichischen Reichsrates, in dessen Sitzungen er sich konsequent für die nationalen Rechte der Ukrainer einsetzte, insbesondere auf dem Gebiet

der Sprache und des Schul- und Hochschulwesens. Er war außerdem ein anerkannter Literaturkritiker, Sprachwissenschaftler und Volkskundler, dessen wissenschaftliche Leistungen auf die Weiterentwicklung des ukrainischen geistigen Erbes und die Durchsetzung der ukrainischen Nation unter anderen europäischen Völkern Auswirkungen hatten.

Schlüsselwörter: *Universität Wien, ukrainisch-österreichische Wechselbeziehungen, Slawistik, Linguistik, Literaturwissenschaft, Oleksandr Kolessa, Vatroslav Jagić.*

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Активні українсько-австрійські політичні і культурні взаємини наприкінці XIX – початку XX століття зумовили зростання інтенсивності у поширенні художніх здобутків, знань з історії, культури, етнографії і мистецтва українського народу в німецькомовному світі, налагодження зв'язків у різних сферах соціально-політичного і громадсько-культурного життя.

Одним з визначальних факторів генези культурних і наукових взаємин у контексті належності частини західноукраїнських земель до Австро-Угорщини стало формування у Відні центру української еміграції на європейському континенті. Столиця Австрії була на той час осередком культурного життя народів Східної і Південно-Східної Європи, України зокрема. Жвава трудова еміграція, представництво в австрійському парламенті, студії численних діячів української культури загалом і літератури зокрема у Віденському університеті, їхня наукова і літературна діяльність, зорганізування різного роду просвітницьких культурних товариств і гуртків, заснування періодичних видань, видавничих спілок тощо дають поштовх до зацікавлення Україною, до активного входження її духовних надбань в інтелектуальний і художній світ Австро-Угорщини. За таких умов Відень не міг не бути екстериторіальним культурним центром щодо західноукраїнських земель. Австрійська дослідниця Г. Марінееллі-Кеніг у вступному слові до збірника матеріалів про образ Відня у літературній творчості слов'янських письменників зазначала: "...ob Angehörige dieser Kulturen nur durchreisen wollten, ob sie, zum Teil im Interesse des Hofes, für ihre Völker etwas erreichen wollten (Machtmeterpole), ob sie hier studierten (Bildungsmeterpole), ob sie in Wien als in einer beliebigen Großstadt mit ihren entsprechenden Möglichkeiten Fuß fassen wollten (Kulturmeterpole, Ort, wo Karriere gemacht und Arbeit gefunden werden kann) oder als Emigranten eine Zeitlang hier lebten – sie stießen, obwohl viele von ihnen in ,ihre' Hauptstadt kamen, auf Nichtakzeptanz und hatten es schwer. Im Spiegel der Literatur wird das Verweilen in der „großen Stadt“ mit Heimweh, dem Gefühl des Verlorenseins, des Fremdseins verbunden" [34].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення проблеми українсько-австрійських мовних і літературних культурних контактів, ролі Відня у розвитку і популяризації української духовної спадщини зокрема значною мірою спричинилися дослідження відомих науковців Г. Витженса (G. Wytzens) [45; 46; 47], З. Константіновича (Z. Konstantinovič) [30; 31; 32], Г. Марінееллі-Кеніг (G. Marinelli-König) [34], Ш. Сімонек (S. Simonek) [36; 37; 38; 39; 40], А. Волдана (A. Woldan) [42; 43; 44], Я. Лопушанського [13; 14; 15] та ін.

Упродовж останніх десятиріч відбулося декілька важливих міжнародних симпозіумів (Познань (1984), Інсбрук (1986)) за участю українських, австрійських і польських літературознавців, об'єктом дискусії яких став культурологічний феномен Галичини як спільної літературної батьківщини кількох народів. Результати українсько-австрійського симпозіуму «Українська література в Австрії, австрійська – в Україні» (Київ, 1993)¹ окреслили цілий ряд нових завдань і проблем у сфері українсько-австрійських взаємин на зламі XIX і XX століть [7; 9; 1; 17].

Сучасне мовознавство і літературознавство позначене також спробами систематизованого вивчення розвитку славістичної філології, україністики зокрема, в Австрії та Німеччині, взаємозв'язків німецькомовних і слов'янських літератур, висвітлення рецепції України у Західній Європі тощо. З огляду на останній аспект, тобто західноєвропейську україніку, дослідження відомого українського вченого Дмитра Наливайка [18], побудоване на великому фактичному, значною мірою вперше введеному в науковий обіг матеріалі, є одним з найфундаментальніших щодо висвітлення багатьох процесів і подій історичного життя українського народу і його віддзеркалення в тогочасній західноєвропейській літературі, публіцистиці тощо.

Короткий огляд досліджень українсько-австрійських мовних і літературних культурних взаємин дає підстави стверджувати, що ця проблема в її найрізноманітніших виявах налічує чимало наукових здобутків. Однак ця сторінка може бути суттєво доповнена вивченням цінних архівних матеріалів Віденського університету, які документують важливі етапи у життєвій і творчій біографії багатьох відомих українських письменників, науковців, громадських і політичних діячів.

Формулювання мети і завдань статті. Метою цього дослідження є вивчення архівних матеріалів Віденського університету стосовно славістичних студій відомого українського вченого-філолога і громадсько-політичного діяча Олександра Колесси в контексті встановлення ролі Відня як екстериторіального європейського культурного центру в другій половині XIX – на початку XX століття для розвитку української науки і культури, формування наукової кар'єри Колесси зокрема.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з визначальних культурологічних обставин розвитку українсько-австрійських мовних і літературних зв'язків було формування у Відні центру славістичних студій під керівництвом Франца

¹ Матеріали симпозіуму опубліковані українською («Українська література в Австрії, австрійська – в Україні». Київ, 1994. 173 с.) і німецькою («Von Taras Ševčenko bis Joseph Roth: ukrainisch-österreichische Literaturbeziehungen». Bern u.a., 1995. 257 S.) мовами.

Міклошіча (1813–1891 рр.). Заснування кафедри слов'янської філології у Віденському університеті засвідчило перший великий успіх у національному русі й політичному прагненні слов'янських народів Австро-Угорщини.

Продовжуючи кращі традиції В. Копітара (1780–1844 рр.), Й. Добровського (1753–1829 рр.), австрійська славістика досягла блискучих вершин за часів Ватрослава Ягіча (1838–1923 рр.) [див.: 33; 23; 35; 27; 28]. Маючи зв'язки з українцями ще з періоду його діяльності на кафедрі порівняльної граматики індогерманських мов Одеського університету, В. Ягіч залучає їх до співпраці в заснованому ним 1876 року «Архіві слов'янської філології». Активним дописувачем був передусім Олександр Потебня, якого В. Ягіч вважав надзвичайно талановитим вченим і користувався у своїх працях і дослідженнях його науковим доробком. Крім О. Потебні, в «Архіві...» друкувалися Іван Франко, Павло Житецький, Омелян Калужняцький, Климентій Ганкевич, Олександр Колесса, Іларіон Свенціцький та ін. Останній, присвячуючи невелику брошуру пам'яті Ватрослава Ягіча, писав, що, публікуючи кращі праці слов'янознавців, він перекинув своїм «Архівом...» «...великанський, по-майстерному збудований, ланцюговий міст між філологічними працями національних працівників поодиноких народів та слов'янознавством взагалі й індоєвропейською філологією зокрема» [20, 8].

Ватрослав Ягіч підтримував близькі особисті стосунки з багатьма українськими письменниками, філологами. Були це прямі контакти під час їхніх студій і громадсько-культурної діяльності у Відні або ж листування і спілкування через «Archiv für slavische Philologie». В архіві В. Ягіча зберігається багато листів, адресованих йому українськими філологами (18 від Івана Франка, 3 – Якова Головацького, 5 – Михайла Грушевського, 14 – Павла Житецького, 70 – Івана Зілинського, 2 – Осипа Маковея, 7 – Омеляна Огоновського, 6 – Степана Смаль-Стоцького, 3 – Кирила Студинського та ін)².

Листування Ватрослава Ягіча з Іваном Франком – це яскрава сторінка науково-культурних взаємин ученого-славіста зі своїм учнем, співробітником і колегою [29]. Більшість кореспонденцій мають суто науковий характер, свідчать про високий рівень ерудиції авторів і їхні багатогранні зацікавлення культурним надбанням слов'янських і германських народів.

З Віденським університетом, головню з філософським факультетом, пов'язаний творчий шлях багатьох майстрів українського художнього слова, діячів науки і культури. Більшість представників «Молодої музи», одного з найважливіших модерністських угруповань Західної України, а також і представники східноукраїнського модернізму здобували тут упродовж певного часу освіти і розпочинали свою

літературну діяльність. В архіві Віденського університету зберігаються численні документи про навчання, здебільшого на філософському факультеті, Кирила Студинського, Василя Щурата, Марка Черемшини, Миколи Вороного, Миколи Євшана, Богдана Лепкого, Василя Пачовського, Мелетія Кічури, Сидора Твердохліба, Леся Курбаса, Остапа Грицяя, Романа Сембратовича та ін. Серед знайдених рукописів – листки анкетних даних (Nationale) Б. Лепкого, В. Пачовського, Леся Курбаса, О. Грицяя та багатьох інших, які вони власноручно заповнювали на початку студій і кожного наступного семестру.

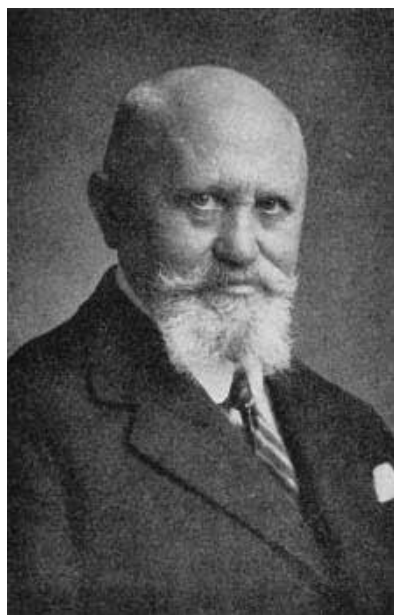
Найоригінальнішим явищем є документи, пов'язані з навчанням і захистом докторської дисертації Івана Франка. Віденська франкіана, університетський архів зокрема, зберігає цілу низку таких матеріалів [26]. Це – на шести сторінках власноручно написана автобіографія, оригінал атестату зрілості та його переклад, заява до колегії професорів філософського факультету про допущення до складання докторських екзаменів (Rigorosen), список наукових праць, відгуки В. Ягіча і К. Іречка та ін. [див.: 45; 46; 40; 5]. Збережені документи мають велике значення для характеристики наукової діяльності І. Франка, його стосунків з одним із центрів європейської науки і культури.

Важливим фактором сприяння входженню української культури загалом і мови та літератури зокрема в німецькомовний світ була апробація наукових досліджень, виконаних німецькою мовою українськими вченими – лінгвістами і літераторами. Більша частина з 88 дисертацій зі слов'янської філології, апробованих у Віденському університеті впродовж 1887–1909 років, присвячена мово- і літературознавчим темам. Свої дисертації захищали тут, крім Івана Франка (1893), Степан Смаль-Стоцький (1884), Кирило Студинський (тема дослідження: “Ein Bild des geistigen Lebens Kleinrusslands im 16. und 17. Jahrhundert mit besonderer Hervorhebung der Kalenderfrage” (1894); рецензенти: В. Ягіч і К. Іречек), Олександр Колесса (тема дослідження: “Bohdan Zaleskis Poesien im Verhältnis zu den ukrainischen Volksliedern” (1894); рецензенти: В. Ягіч і К. Іречек), Василь Щурат (тема дослідження: “Bittschrift Daniels des Verbannten. Ein Denkmal der altrussischen Literatur aus dem Ende des Mittelalters” (1896); рецензенти: В. Ягіч і К. Іречек), Іларіон Свенціцький (1902), Іван Брик (тема дослідження: “Textkritische Studie über XIII Reden des Gregorius Theologus. (Handschrift der kais. öffentl. Bibliothek, XI. Jh., ed. A. Budilovič)” (1903); рецензенти: В. Ягіч і К. Іречек), Зенон Кузеля (тема дослідження: “Der ungarische König Mathias Corvinus in der slavischen Volksdichtung” (1906); рецензенти: В. Ягіч і К. Іречек), Осип Турянський (тема дослідження: “Über den e-Laut im Ukrainischen” (1910); рецензенти: В. Вондрак і К. Іречек), Лев Цегельський (1912), Філарет Колесса (тема дослідження: “Über den melodischen und rythmischen Aufbau der ukrainischen (kleinrussischen) rezitierenden Gesänge, der sogenannten “Kosakenlieder” (1918); рецензенти: В. Вондрак і М. Решетар), Остап Грицяй (тема дослідження: “Quellenuntersuchung über

² Треба зазначити, що цей епістолярій не повний, оскільки чимало листів не збереглося (чи можуть стати ще науковою знахідкою), позаяк В. Ягіч не надавав особливого значення усій кореспонденції, яку він отримував з багатьох кутків Європи. 19 листів Ягіча до Франка зберігаються в архіві Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, фонд 3.

“Das Kreuz an der Ostsee” (I. Teil: Die Brautnacht). Ein Trauerspiel von Fr. L. Zacharias Werner” (1918); рецензенти: Я. Мінор і Й. Земюллер), Іван Велигорський (тема дослідження: “Die Anfänge der ukrainischen Literatur in Galizien mit besonderer Berücksichtigung der literarischen Tätigkeit des Markijan Šaškewycz” (1923); рецензенти: В. Ягіч і Г. Юберсбергер), Василь Вовк (тема дослідження: “Die Wiedergeburt der ukrainischen Literatur in der Bukowina mit besonderer Berücksichtigung der literarischen Tätigkeit von Fedjkojuč” (1924); рецензенти: М. Трубецької і Г. Юберсбергер), Бронислав Кобилянський (1926)³.

Особливе місце в історії віденської україніки посідає постать Олександра Колесси [див.: 21; 6; 2; 8; 19; 22; 4] – українського літературознавця, мовознавця і фольклориста, громадсько-політичного діяча, дійсного члена Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка з 1899 та Українського наукового товариства в Києві з 1907 року. Він був батьком відомої піаністки Любки Колесси (1902–1997 рр.), талановитої віолончелістки Христини Колесси (1915–1978 рр.), братом українського етнографа, фольклориста, композитора і літературознавця Філарета Колесси (1871–1947 рр.) [3; 11] та українського фольклориста й етнографа Івана Колесси (1864–1898 рр.) [10].

Олександр Колесса (1867–1945 рр.)

Олександр Колесса народився у с. Сопіт⁴ (тепер Стрийський р-н Львівської обл.) у родині священика. Початкову школу відвідував у Стрию, згодом

³ Ці та інші архівні матеріали віденської україніки готуються до друку автором цього дослідження.

⁴ У Галайчак Т. Ю. Колесса Філарет Михайлович. Енциклопедія історії України : Т. 4: Ка-Ком / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2007. 528 с. та більшості довідко-бібліографічних джерел про Олександра Колессу зазначено, що він народився у с. Ходовичі (на той час село Стрийського повіту в Галичині). Це, однак, не відповідає дійсності, бо у власноруч написаній автобіографії, скерованій до філософського факультету Віденського університету 1 квітня 1894 року перед захистом дисертації, Колеса вказував саме село Сопіт.

навчався у Дрогобицькій (1–6 класи) і Стрийській (7–8 класи) гімназіях, де з відзнакою склав іспити на атестат зрілості. 1888 року Колесса вступив на філософський факультет Львівського університету, присвятивши свої студії вивченню славістики і класичної філології, української і польської літератури зокрема. 1891 року продовжив навчання у Чернівецькому університеті, а 1893 року – у Віденському університеті, де упродовж одного семестру поглиблював свої знання зі славістики у відомих професорів В. Ягіча, В. Вондрака, Я. Мінора, Ф. Пастрнека та ін. Тут, у столичному університеті, Колесса отримав 1894 року ступінь доктора філософії, після чого нетривалий час працював у вищих школах Швейцарії і готувався у Відні (зима 1894/95 рр.) до габілітації.

Після габілітації у Чернівецькому університеті під керівництвом професора Смаль-Стоцького 1895 року отримав посаду в Львівському університеті, на яку, до слова, претендував Іван Франко, однак влада надала перевагу Колесі, посиляючись на неблагонадійність бунтівного поета [16]. З лютого 1898 року Колеса був надзвичайним, а з листопада 1900 до 1918 року – звичайним професором. 1893 року і в першій половині 1899 року Колеса здійснив тривалі науково-дослідницькі подорожі на Закарпаття, в Київ, Москву і Петроград. 1903–1904 рр. обіймав посаду декана, а упродовж наступних років – проректора Львівського університету. З 1921 року і до кінця життя (23 травня 1945 р.) Колесса жив і працював у Празі. Крім науково-педагогічної діяльності у Карловому університеті (1923–1939 рр.), був членом ряду наукових установ, як наприклад: Українське історико-філологічне товариство, Український академічний комітет, Слов'янський інститут тощо.

Упродовж свого життя Олександр Колесса належав до когорти активних громадсько-політичних і культурних діячів. Він був одним із засновників Українського вільного університету у Відні 1920 року і його багаторазовим ректором (1921–1922 рр., 1925–1928 рр., 1935–1937 рр., 1943–1944 рр.), засновником і головою Товариства українських наукових викладів ім. Петра Могили (1906–1918 рр.), співзасновником і заступником голови Загальноукраїнської культурної ради у Відні (1915) (головою Ради був Ю. Романчук). 1907–1918 рр. – посол до австрійського парламенту, на засіданнях якого послідовно обстоював національні права українців, зокрема в галузі мови, шкільництва і вищої освіти, а 1921 року очолював дипломатичну місію Західноукраїнської Народної Республіки у Римі.

Олександр Колесса зробив вагомий внесок у вивчення пам'яток давньоукраїнської писемності (“Dialektologische Merkmale des südrussischen Denkmals” “Žitije sv. Savy” (1896); «Лаврівські пергаментні листки з XII–XIII в.» (1903); «Південноволинське Городище і городиські рукописні пам'ятки XII–XVI ст.» (1923–1925); «Городиське Євангеліє XII – XIII в.» (1925); «Ужгородський “Полустав” у пергаментній рукописі XIV в.» (1925); «Рукописні й палеотипні книги південного Підкарпаття» (1927)), фольклору («Головні напрями й методи в розслідах українського фольклору» (1927); «Люнарно-астральний мітологічний сюжет

Портретний плакат обраних депутатів до нижньої палати (Abgeordnetenhaus) Віденського парламенту (райхсрату) за результатами виборів 1907 р. На плакаті також портрети українських представників у парламенті: Олександр Колесса, Лео Бачинський, Теофіл Окуневський, Володимир Охримович

Джерело: "Österreichs Illustrierte Zeitung", 28. Juli 1907, Heft 43

у старинній українській колядці» (1930)), історії української мови («Погляди на історію української мови» (1924)), у якій подав загальну концепцію історії української мови.

Як історик літератури Олександр Колесса досліджував українсько-польські («Українські народні пісні в поезіях Б. Залеського» (1892); «Українська народна ритміка в поезіях Богдана Залеського» (1900); «Шевченко і Міцкевич» (1894)) та українсько-чеські («Погляд на історію українсько-чеських взаємин від Х до ХХ ст.» (1924)) літературні взаємини, творчість Т. Шевченка («Дві мало знані поезії Т. Шевченка. Дещо про вірші «До сестри» і «Хустина» (1892)); Ю. Федьковича («Юрій Коссован» (1893)), а також загальні проблеми українського літературознавства («Століття обновленої українсько-руської літератури: 1798–1898» (1898); «Погляд на сучасний стан історії розслідувань української літератури» (1901); «Генега української новітньої повісти» (1927)) та ін.

Олександр Колесса – автор поетичних збірок патріотичного і соціального спрямування, присвячених еміграції галичан у Канаду, зокрема «В світ за очі» (1903), поеми «При Кам'яному затоні» (1907), пісень «Шалійте, шалійте, скажені кати», «Думка

українського хлібороба», «Грають труби над Дністром!».

Важливою сторінкою життєвої і творчої біографії Олександра Колесси є славистичні студії і здобуття ступеня доктора філософії у Віденському університеті. 1893 року він отримав стипендію, яка фінансово забезпечила йому можливість навчання на філософському факультеті упродовж зимового семестру 1893/94 академічного року. 1 квітня 1894 року Колесса подав заяву до колегії професорів цього ж факультету з клопотанням про його допуск до складання строгих екзаменів (так званих Rigorosen), долучивши необхідні документи, зокрема атестат зрілості, абсолюторій (академічна довідка) про закінчення Чернівецького університету, індекс з Віденського університету про один семестр навчання, автобіографію, дисертацію «Українські народні пісні в поезіях Богдана Залеського», а також додаткове дослідження «Юрій Коссован – Осип Федькович. Спроба критичного аналізу його автобіографічних повістей та життєпису»⁵ (див. Додаток 1).

Додаток 1

3. April 1894
Z. 728

An
das Hochlöbliche Professoren-Collegium
der philos[ophischen] Fakultät
an der k. k. Universität
in Wien

Kolessa Alexander legt die Dissertation vor und bittet um Zulassung zu den philosophischen Rigorosen aus Slavistik in Verbindung mit classischer Philologie und Philosophie.

Löbliches Professorencollegium!

Der Endgefertigte erlaubt sich hiermit behufs Erlangung der philosophischen Doktorwürde um Zulassung zu den Rigorosen aus Slavistik als dem Hauptfache, und aus der classischen Philologie und Philosophie als dem Nebenfache zu bitten, und stützt diese Bitte auf folgende Beilagen:

- Das Maturitätszeugnis,
- Das Absolutorium der Czernowitzer Universität,
- den Index der Wiener Universität über ein Semester,
- Das Curriculum vitae,
- Die Abhandlung unter dem Titel "Bohdan Zaleskis Poesien im Verhältniss zu den ukrainischen Volksliedern" (solche schon in der kleinrussischen Sprache veröffentlicht wurde u[nter] d[em] T[itel] «Українські народні пісні в поезіях Б. Залеского», Львів, 1892. С. 1–85 im 8°) als Dissertation, – und andere Abhandlung u[nter] d[em] T[itel] "Jurij Kossowan-Fedkovič" (Lemberg, 1893. S. 1–99 im 8°) als Supplementbeilage.

Wien, am 1 / IV. 1894

Alexander Kolessa.

З перелічених у клопотанні документів особливу вартість має власноруч на трьох аркушах написана автобіографія Колесси від 1 квітня 1894 року, у якій, крім здобуття гімназійної та університетської освіти, відображено його на той час здобутки в галузі літературознавства і поетичної творчості (див. Додаток 2).

⁵ Використані у цій статті рукописні матеріали зберігаються у фондах архіву Віденського університету й обліковані за наступним шифром: PH RA 837 Kolessa, Alexander, 1894.04.01–1894.04.25 / Archiv der Universität Wien. Rigorosenakten der Philosophischen Fakultät, 1873–2003.

Додаток 2

Curriculum vitae

Ich bin am 24. April des Jahres 1867 zu Sopot in Galizien geboren. Die Volksschulen besuchte ich in Stryj; die ersten 6 Gymnasialclassen absolvirte ich in Drohobycz, die zwei übrigen in Stryj, wo ich auch die Maturitätsprüfung bestanden habe. Im [Jahre] 1888 inscribire ich mich an der philosophischen Facultät der Lemberger Universität.

Die Slavistik, die classische Philologie u[nd] Philosophie waren die Gegenstände meiner Studien, wobei ich auch an entsprechenden Seminar- und Forschungsübungen mich betheiligte.

Den größten Theil aber meiner Zeit und Kräfte verwendete ich auf das Studium der klein- und grossrussischen und polnischen besonders neueren Literatur.

Die Arbeit in der Universitätsbibliothek und der, was die polnischen und russischen Werke anbelangt, sehr reichen Ossolinskischen Bibliothek trug viel dazu bei, dass ich mit den entsprechenden Quellen vertraut wurde, und hier selbständige Arbeiten auf dem erwähnten Gebiete angefangen.

Um mir die im Volksmunde lebende kleinrussische Sprache anzueignen, habe ich auch alle kleinrussischen Volkslieder- und Volksmärchensammlungen durchgesehen und dabei auch eine nicht geringe Anzahl von Liedern selbst gesammelt.

Im [Jahre] 1891 inscribirete ich mich an der Universität Černowitz. Die schon erwähnte Richtung meiner Studien blieb auch hier ungeändert.

Nachdem ich am 31. Juli 1892 das Absolutorium erhalten habe, lebte ich ein Jahr hindurch auf dem Lande, wo ich mich zu den philosophischen Prüfungen vorbereitete.

Im [Jahre] 1893 wurde mir ein Stipendium verliehen, welches mir ermöglicht meine Kenntnisse an hervorragenden europäischen Universitäten zu vervollständigen. Auf diese Weise konnte ich mich zuerst an Wiener Universität inscribieren, wo ich mich dem Studium der Slavistik widmete, und besonders unter der Leitung des Prof. Jagić im Seminar für slavische Philologie arbeitete.

Meine bisher veröffentlichte literarische Arbeiten sind:

A) Versuche auf dem Gebiete der Poesie:

«Що дальше?» («Зоря», Львів, 1887, S. 57); «Любов вітчини» (ibid. 115); «При Кам'яному затоні», історична картина з р. 1648 (ibid. 1891, S. 247–250), Separatabdruck: Lemberg, 1891, S. 1–18; «На святій вечер» («Зоря» 1892, 27.); «Зимова думка» (ibid. 67); «Весняна думка» (ibid. 150); «Наші пісьні» (ibid. 20); «Прольог» («Діло» 1889, март.); «Слабодухам» («Вперед!» Чернівці, 1888, 5–6); «Вечірня думка» (ibid. 10–11); «Збудись народе!» (ibid. 21–24); «Смерть гетьмана Павлюка» (ibid. 56–64); «В память Осипа Федьковича», Львів, 1889, S. 1–8 in 8°; «Швачка» («Наша доля», Стрий, 1893, S. 36–37); «В світ за очі!» («Життя і слово», Львів, 1894, II. 161–165, u[nter] d[em] Pseudonim Ол. Ходовицький).

B) Auf dem Gebiete der Literaturwissenschaft:

1) «Kritische Auseinandersetzung der Poesien von Julia Schneider (Уляна Кравченко) u[nter] d[em] T[itel] «На новий шлях!», – und Verhältnisses derselben zu den Poesien Maria Konopnicka's». («Народ», Львів, 1891, Nr. 9.)

2) «Über einige wenig bekannten Gedichte Ševčenkos und ihre Volksmotive». («Зоря» 1892, S. 274–276, u. 295–297.)

3) «Bohdan Zaleski's Poesien im Verhältnisse zu den ukrainischen Volksliedern». [«Українські народні пісьні в поезіях Б. Залеського» («Записки наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка у Львові», 1892, I. 124–208; Separatabdruck: S. 1–85 in 8°)].

Rezensionen über diese Arbeit erschienen in: «Przegląd Powszechny», Krakow, 1893; «Kwartalnik historyczny», Lwow, 1893, IV. (von Prof. J. Tretiak); «Ateneum», Warszawa, 1894, I. 200–203; «Живая старина» 1893; «Этнографическое обозрение» 1893, XVIII, 178–179 (von A. Krumskij); «Народ», Львів, 1893, Nr. 14, S. 130, von M. Dragomanov.

4) «Eine Dume, oder ein Strophenlied?» («Народ», 1893, Nr. 16, S. 169–170) – Entgegnung dem M. Dragomanov auf seine oben erwähnte Rezension.

5) «Jurij Kossovan – Osip Fedkovič», Versuch einer kritischen Analyse seiner autobiographischen Erzählungen und seiner Biographie» [«Юрий Коссован» А. А. («Зоря» 1893, und Separatabdruck, S. 1–99 in 8°)].

In dieser Abhandlung werden neue Materialien verwertet, die es mir gelungen ist im Geburtsorte des Dichters während der eigens zu dem Zwecke unternommenen Reise zu sammeln.

6) «Einige Spuren des Einflusses, welchen die Poesien Žukovskij's auf die Poesien B. Zaleski's ausübten» [«Життя і слово», Львів, 1894, I. 124–134.].

7) «Ševčenko und Mickiewiç». Über die Bedeutung und Grenzen des Einflusses, welchen Mickiewiç auf die Poesien Ševčenkos ausübte, – mit Berücksichtigung der zeitgenössischen grossrussischen Poesie.

Diese Arbeit habe ich im [Jahre] 1890 in drei öffentlichen Sitzungen des «slavischen literarischen Vereines», welcher sich damals unter Leitung des Prof. Kalina an der Lemberger Universität entwickelte, – vorgetragen. [Berichte über diesen Vortrag erschienen in «Діло» 1890, Nr. 18, 22–23, 28, und «Kurier Lwovskij» Nr. 31, 41, 47. (Berichterstatter Ivan Franko). Diese Berichte, wo der Inhalt und Resultate meiner Abhandlung angegeben sind, konnten also dem Prof. J. Tretiak bekannt gewesen sein (obwohl er dieselben nicht citirt) – indem er im [Jahre] 1892 an seiner Abhandlung «Про вплив Міцкевича на Шевченка» (Краків, 1892, S. I–IV + 1–38 in 8°) – arbeitete].

Diese meine Abhandlung befindet sich bereits im Druck und wird bald als III-ter Band der «Записки наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка» erscheinen.

Da ich mich auch weiter dem Studium der slavischen Philologie mit besonderer Berücksichtigung der kleinrussischen Sprache und Literatur zu widmen beabsichtige, erlaube ich mir mich um Erlangung des Doctorgrades zu bewerben.

Wien, am 1 / IV 1894.

Kolessa Alexander.

Референтами дисертації Олександра Колесси були відомі вчені-славісти Віденського університету Ватрослав Ягіч і Константін Іречек. Якщо рецензія останнього в декількох реченнях констатує неабияку обдарованість і високу обізнаність автора праці з досліджуваної теми і є, на його думку, важливим збагаченням слов'янської історії літератури, то відгук Ягіча містить ґрунтовніший аналіз дисертації і виказує не лише виняткові позитивні сторони дисертації в межах порівняльного літературознавства й особливу старанність і талант молодого вченого, а також поодинокі зауваження і недоліки.

В обох випадках рецензенти одноставно резюмували, що дослідження Колесси є цілком завершеним і слугує підставою для допуску до складання строгих іспитів (див. Додаток 3 і 4).

Додаток 3

Dissertation des Cand. A. Kolessa

Herr Alexander Kolessa hat zwar nicht in Wien seine Fachstudien gemacht, sondern in Lemberg und Czernowitz, dennoch reichte schon die kurze Zeit eines Semesters hin, daß ich in ihm einen sehr kenntnisreifen und zu den schönsten Hoffnungen berechtigenden jungen Gelehrten kennen lernen konnte. Da nach seinem eigenen Geständniß das bisherige wissenschaftliche Interesse vorzüglich auf die Literaturgeschichte gerichtet war, so stellte ich meinerseits als Bedingung der Zulasung zu den Rigorosen, daß er durch irgend eine Arbeit auf dem grammatischen Gebiete seine Reife constatire. Eine zu diesem Zwecke ihm vorgeschlagene Arbeit

„Über die Sprache des südrussischen Sprachdenkmals des XIII. Jahrhunderts „Vita S. Sabbae“, die er im Wintersemester im Seminar ausgearbeitet und vorgetragen, zeugt von einem so eminenten Fleiß und so seltener Begabung, sich in kürzester Zeit auch in die Fragen grammatischer Akribie hineinzuarbeiten, daß ich jene Leistung allein schon als ausreichend hätte ansehen können, um auf Grund derselben auf Zulassung zu mündlichen Rigorosen den Antrag zu stellen. Doch der Candidat zog es vor die literaturgeschichtliche Studie „Ueber die Poesien Boh[dan] Zaleski und ihr Verhältnis zu der ukrainischen Volksdichtung“ als seine Promotionsschrift vorzulegen, weil er voraussetzte, und mit Recht, daß in dieser Monographie sein literaturgeschichtliches Studium eine noch glänzendere Probe bestehen werde. In der That liefert diese Studie einen sehr werthvollen Beitrag zur vergleichenden slavischen Literaturgeschichte, die noch sehr arm ist an dergleichen Versuchen. Der Verfasser dieses mit großem Geschick und glänzender Rhetorik – nur die Gewandheit im deutschen Ausdruck läßt den Verfasser sehr häufig im Stich – geschriebenen Essays hat die schon früher allgemein zugegebene und anerkannte Thatsache, daß der polnische Dichter Zaleski der Hauptrepräsentant der so genannten ukrainischen Schule sei, zuerst auf den realen Boden der wirklichen Vergleichung gesetzt und statt der allgemeinen Worte eine Fülle von lehrreichen und überzeugenden Parallelen zusammengestellt, aus welchen jetzt ein viel anschaulicheres Bild des Dichters gewonnen wird, als das bisher der Fall war. Auch die in manchen Punkten abweichende Beurteilung Zaleski's findet durch die Arbeit des Verfassers eine Begründung, die nicht auf subjektiven aesthetischen Gefühlen, sondern auf realer Grundlage beruht. Die nicht ohne Mühe zusammengestellte Übersicht der metrischen Seite von Zaleski's Dichtungen würde allerdings einen größeren Werth beanspruchen, wenn der Verfasser bei jedem einzelnen Metrum seine Stellung zur polnischen Literatur mit einigen Worten behandelt hätte; allein auch die Nachweise der Abhängigkeit Zaleski's selbst in dieser Hinsicht von der ukrainischen Volksdichtung sind werthvoll. Eben so hätte man wünschen können, daß der Verfasser bei der Sprache Zaleski die erst von diesem berührenden Bereicherung des polnischen lexikalischen Schatzes von jenen Kleinrussischen im Polnischen auseinanderhalten würde, die schon seit vielen Jahrhunderten in der polnischen Sprache aus Rußland (Südrussland) Aufnahme fanden.

Doch diese Lücken sind nicht so bedeutend, daß sie den großen Werth dieser literaturgeschichtlichen Leistung beanträchtigen könnten. Ich finde sie vollkommen ausreichend, um auf Grund derselben den Antrag zu stellen den Candidaten zur mündlichen Prüfung zuzulassen.

Wien, den 22. April 1894

V. Jagič

Додаток 4

Dissertation des Cand. A. Kolessa

Die Dissertation des Herrn Alexander Kolessa „Bohdan Zaleski's Poesien im Verhältniß zu den ukrainischen Volkslieder“ (Ms.) ist eine mit voller Sachkenntniss und Geschick gearbeitete Studie über den Hauptvertreter der „ukrainischen Schule“ in der modernen polnischen Poesie, enthält eine wirkliche Bereicherung der slavischen Literaturgeschichte und stellt dem Talent und den Kenntnissen des Verf[assers] das beste Zeugnis aus. Auszusetzen hätte ich nur Einiges in den lexikalischen Bemerkungen, wo der Verf[asser] die Geschichte einzelner im Polnischen längst eingebürgerten Termini mehr hätte berücksichtigen sollen.

Die Arbeit ist zur Zulassung zu den philosophischen Rigorosen ganz ausreichend.

Wien, 25. April 1894

Prof. Jireček

На підставі цих відгуків Олександр Колесса був допущений до складання строгих іспитів – основного екзамену зі славістики у пов'язі з класичною філологією (9 травня 1894 р.) та другорядного – з філософії (23 травня 1894). Результати і прізвища екзаменаторів цих іспитів зафіксовані у протоколі складання ригорозів (Rigorosenprotokoll) (див. Додаток 5).

Апробація дисертації Олександра Колесси відбулася 26 травня, а захист з отриманням наукового ступеня доктора філософії – 7 червня 1894 року.

Після завершення студій та отримання ступеня доктора філософії Олександр Колесса, як і більшість українських дисертантів, повернувся в Україну, проте і надалі пітримував тісні контакти з науковим світом Відня.

Додаток 5

Rigorosenprotokoll 837

Datum	prs. 3. April 1894, Z. 728	
Namen	Alexander Kolessa	
Alter, Heimat	geb. 24. April 1867 zu Sopot in Galizien	
Gymnasium	I. bis incl. VI. Classe am k. k. Franz-Josef Gymnasium zu Drohobyč, VII. – VIII. Classe am k. k. Gymnasium in Stryj. Matur[itäts]zeug[nis] am 9. Juli 1888.	
Universität	IX Sem. (phil.), VIII Sem. v[om] W.S. 1888/9 bis S.S. 1892 [in] Lemberg und I Sem. in Wien W.S. 1893/4.	
Abhandlung	Bohdan Zaleskis Poesien im Verhältniß zu den ukrainischen Volksliedern. Approbirt 26 / V 1894	
Referenten	Jagič <i>Refferent]</i>	Jireček <i>Correfferent]</i>
Fachprüfung	Hauptrigorosum abg[ehalten] genügend genügend genügend Einstimmig approbirt	9 / V 1894 Jagič Jireček Hoffmann <i>Unterschrift</i> (Gustav Ritter v. Escherich)
	Neben-Rigorosum abg[ehalten] genügend <i>Unterschrift</i> (R. Zimmermann) Einstimmig approbirt	23 / V 1894 genügend <i>Unterschrift</i> (Th. Vogt) <i>Unterschrift</i> (Gustav Ritter v. Escherich)
	Promovirt 7. Juli 1894.	

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, Відень як європейський культурний центр був у другій половині XIX – на початку XX століття важливим українським державо- і культурним осередком. У ньому акумулювалися найрізноманітніші проукраїнські обставини й історичні факти, а отже, були всі підстави, щоб Відень притягував увагу української культурної еліти. На межі XIX – XX ст. тут зорганізувалася політична і культурна діяльність української інтелігенції. Столиця Австрії зіграла у цьому відношенні «роль каталізатора у витворенні

українства як необхідного і важливого для Європи політичного і культурного складника» [17, 107].

Особливі соціально-політичні й культурологічні умови Відня були вельми сприятливими для розвитку українського письменства, науки та культури і їх входження в європейський літературний процес. Вони дали змогу багатьом представникам української еліти вийти за межі національного політичного і культурного простору та розширити уявлення європейських діячів науки і культури про духовні надбання і творчі можливості української нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляев В. Образ Відня в українській історичній прозі XX ст. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні*. Київ, 1994. С. 142–147.
2. Бондарчук П. М. Колесса Олександр Михайлович. *Енциклопедія історії України* : в 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2007. Т. 4: Ка – Ком. С. 451.
3. Головченко В. І. Колесса Олександр Михайлович. *Українська дипломатична енциклопедія* : у 2 т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ : Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
4. Галайчак Т. Ю. Колесса Філарет Михайлович. *Енциклопедія історії України* : Т. 4: Ка–Ком / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2007. 528 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kolessa_F.
5. Горбач А.-Г. Curriculum vitae Івана Франка. *Наукові записки Українського технічно-господарського інституту*. Мюнхен, 1966. Т. XI (XIV). С. 3–9.
6. Демський М. Т., Колесса К. М. Колесса Олександр Михайлович. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. С. 204–241.
7. Затонський Д. Йозеф Рот, або Проблема літературної вітчизни. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні*. Київ, 1994. С. 83–91.
8. Івасюк О. Фольклорні мотиви в поезії Олександра Колесси. *Буковинський історико-етнографічний вісник*. Чернівці, 2004. Вип. 6. С. 210–213.
9. Ігнатенко М. Два екстериторіальні центри української культури: Відень і Петербург. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні*. Київ, 1994. С. 151–152.
10. Колесса Іван Михайлович. *Українська музична енциклопедія* : у 2 т. Т. 2. [Е – К] / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : В-во Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. С. 486–487.
11. Колесса Філарет Михайлович. *Українська музична енциклопедія* : у 2 т. Т. 2. [Е – К] / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : В-во Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. С. 490–492.
12. Лопушанський Я. Остап Грицай – студент і доктор Віденського університету. *Acta Philologica*. Дрогобич, 1995. Vol. 1. С. 30–36.
13. Лопушанський Я. Роль Відня у розвитку української літератури та її контактів з німецькомовним світом. *Україна – Польща. Монолог – діалог культур. Студії взаємин народів-сусідів*. Вип. 4. Т. 1. Кіровоград – Дрогобич – Кошалін, 2004. С. 155–164.
14. Лопушанський Я. Видавнича і публіцистична діяльність Романа Сембратовича у Відні. *Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних та культурних контактів* : матеріали Міжнародного форуму «IV Дні Австрії у Дрогобичі» (27 вересня – 3 жовтня 2015 р.) / упор., наук. ред. Я. Лопушанського та О. Радченка. Дрогобич : Посвіт, 2016. Т. 4. С. 354–362.
15. Лопушанський Я. Правничі студії і художня творчість Мелетія Кічури в австрійській столиці. *Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних та культурних контактів*. Т. 9: *Віденський період у житті і творчості Мелетія Кічури* / упор., наук. ред. Я. Лопушанського та О. Радченка. Дрогобич : Посвіт, 2022. С. 15–47.
16. Лукіянович Д. Політично ненадійний. *Мельничук Б., Унія В. Іван Франко і Тернопільщина*. Тернопіль : Тернограф, 2012. 280 с.
17. Мішук Р. Українські письменники у Відні : джерелознавчий і культурологічний аспект. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні*. Київ, 1994. С. 107–112.
18. Наливайко Д. Очима Заходу : рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. Київ : Основи, 1998. 578 с.
19. Погребенник Ф. П. Колесса Олександр Михайлович. *Українська літературна енциклопедія* : у 5 т. Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1990. Т. 2. С. 528.
20. Свенціцький І. Вагрославу Ягічу на вічну пам'ять. Львів : друкарня «Діла», 1923. С. 7–8.
21. Студинський К. Д-р Олександр Колесса. Діло. 1927. 1 травня.
22. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упор. В. А. Просалової. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. 516 с.
23. Angyal A. V. Jagić und seine Zeit. Ein Beitrag zur Geschichte der Slawistik und der deutsch-slawischen Wechselseitigkeit im 19. Jahrhundert. *Deutsch-slawische Wechselseitigkeit in sieben Jahrhunderten. Gesammelte Aufsätze*. Berlin, 1956. S. 779–836.
24. Archiv der Universität Wien. Rigorosakten der Philosophischen Fakultät, 1873–2003.
25. Archiv für slavische Philologie. Berlin, 1896. Bd. 18. S. 203–228, 473–523.

26. Franko Ivan. Promotionsakt (slavische Philologie). 1893. PN 778.
27. Hamm J. Vatroslav Jagič i Rusija. *Korespondencija Vatroslava Jagica. Knjiga 2: Pisma is Rusije 1865–1886*. Zagreb, 1970. S. 9–18.
28. Hamm J. Rückblick auf die Geschichte der Slavistik und die Slavistik in Jugoslawien. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1960. Bd. 8. S. 75–111.
29. Jakobiec M. Iwan Franko i Vatroslav Jagič. *Slavia Orientalis*. Rocznik VIII. Nr. 2–3. Warszawa, 1959. C. 65–90.
30. Konstantinovič Z. Wiener Moderne und die slawischen Literaturen. *The Slavic Literatures and Modernism* / Hrsg. von N. Nilsson. Stockholm, 1987. S. 311–318.
31. Konstantinovič Z. Das Stadtbild Lembergs in der österreichischen Literatur. *Galizien – eine literarische Heimat*. Poznań, 1987. S. 9–20.
32. Konstantinovič Z. Ivan Franko und das österreichische kulturelle und literarische Leben am Ausgang des 19. Jahrhunderts. *Іван Франко і світова культура : матеріали міжнародного симпозіуму ЮНЕСКО*. Київ, 1990. С. 160–164.
33. *Korespondencija Vatroslava Jagiča*. Bde. 1–3. Zagreb, 1953–83.
34. Marinelli-König G. Polen und Ruthenen in den Wiener Zeitschriften und Almanachen des Vormärz (1805–1848). Wien, 1992. 638 S.
35. Pohrt H. V. Jagič und die Slawistik in Berlin. *Zeitschrift für Slawistik*. 1976. Bd. 21. S. 378–391.
36. Simonek S. Nicolaus Lenau und Ivan Franko. Ein Kapitel österreichischer Literaturgeschichte. *Lenau-Forum. Vierteljahresschrift für vergleichende Literaturforschung*. Stockerau, 1992. Jg. 18. Folge 1–4. S. 63–70.
37. Simonek S. Zur widersprüchlichen Konzeption von Dekadenz und Moderne bei Ivan Franko. *Österreichische Osthefte*. 1993. Jg. 35. H. 4. S. 611–632.
38. Simonek S. Drei Blicke auf Wien: I. Franko – J. S. Machar – I. Cankar. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1993. Bd. 39. S. 131–143.
39. Simonek S. Zur Darstellung Wiens im Werk Ivan Frankos. *Wien als Magnet? Schriftsteller aus Ost-, Ostmittel- und Südosteuropa über die Stadt* / Hrsg. von G. Marinelli-König und N. Pavlova. Wien, 1996. S. 177–197.
40. Simonek S. Marko Čeremšyna als Student der Universität Wien und als Erzähler in der Tradition Arthur Schnitzlers. *Österreichische Osthefte*. 1997. Jg. 39. Heft 4. S. 487–508.
41. *Wien als Magnet? Schriftsteller aus Ost-, Ostmittel- und Südosteuropa über die Stadt* / Hrsg. von G. Marinelli-König und N. Pavlova. Wien, 1996. 613 S.
42. Woldan A. Österreichische Spuren in der ukrainischen Literatur. *Von Taras Ševčenko bis Joseph Roth : ukrainisch-österreichische Literaturbeziehungen* / Hrsg. von W. Kraus und D. Zatonkyi. Bern u.a., 1995. S. 61–72.
43. Woldan A. Die Bedeutung Wiens für die Entwicklung der ukrainischen Literatur. *Österreichische Osthefte*. 1996. Jg. 38. H. 3. S. 321–328; *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича* : зб. наук. праць. Львів, 1998. Вип. 5. С. 169–177.
44. Woldan A. *Українська Belletristik in Wien nach 1900. Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича* : зб. наук. праць. Львів, 1998. Вип. 5. С. 169–177.
45. Wytrzens G. Ivan Franko als Student und Doktor der Wiener Universität. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1960. Bd. 6. S. 228–241.
46. Wytrzens G. Zum literarischen Schaffen Ivan Frankos in deutscher Sprache. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1991. Bd. 37. S. 103–112.
47. Wytrzens G. Die Bedeutung der slawischen Literaturen für Österreich. *Österreich in Geschichte und Literatur*. 1968. Jg. 12. H. 10. S. 554–570; Jg. 13. H. 1. S. 24–33.

REFERENCES

1. Beliaiev, V. (1994). *Образ Відня в українській історичній прозі ХХ ст.* [The image of Vienna in Ukrainian historical prose of the 20th century]. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні*. Kyiv, 142–147 [in Ukrainian].
2. Bondarchuk, P. M. (2007). Kolessa Oleksandr Mykhailovych [Oleksandr Mykhailovych Kolessa]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy: v 10 t. / redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy*. Kyiv: Naukova dumka, 4 [in Ukrainian].
3. Holovchenko, V. I. (2004). Kolessa Oleksandr Mykhailovych [Oleksandr Mykhailovych Kolessa]. *Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / redkol.: L. V. Huberskyi (holova) ta in. Kyiv: Znannia Ukrainy, 1* [in Ukrainian].
4. Halaichak, T. Iu. (2007). Kolessa Filaret Mykhailovych [Filaret Mykhailovych Kolessa]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy / redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy*. Kyiv: Naukova dumka, 4. Retrieved from: http://www.history.org.ua/?termin=Kolessa_F [in Ukrainian].
5. Horbach, A.-H. (1966). Curriculum vitae Ivana Franka. [Ivan Franko's Curriculum Vitae]. *Naukovi zapysky Ukrainskoho tekhnichno-hospodarskoho instytutu*. Miunkhen, 11 (14), 3–9 [in Ukrainian].
6. Demskyi, M. T., Kolessa, K. M. (2000). Kolessa Oleksandr Mykhailovych [Oleksandr Mykhailovych Kolessa]. *Українська мова. Енциклопедія*. Kyiv: "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 204–241 [in Ukrainian].
7. Zatonkyi, D. (1994). Yozef Rot, abo Problema literaturnoi vitchyzny [Joseph Roth, or the Problem of Literary Homeland]. *Українська література в Австрії, австрійська – в Україні: матеріали Міжнародного симпозіуму*. Kyiv, 83–91 [in Ukrainian].
8. Ivasiuk, O. (2004). Folklori motyvy v poezii Oleksandra Kolessy [Folklore motifs in Oleksandr Kolessa's poetry]. *Bukovynskiyi istoriko-etnografichnyi visnyk*. Chernivtsi, 6, 210–213 [in Ukrainian].

9. Ihnatenko, M. (1994). Dva eksterytorialni tsentry ukrainskoi kultury: Viden i Peterburg [Two extraterritorial centres of Ukrainian culture: Vienna and Saint Petersburg]. *Ukrainska literatura v Avstrii, avstriiska – v Ukraini: materialy Mizhnarodnoho sympoziumu*. Kyiv, 151–152 [in Ukrainian].
10. Kolessa Ivan Mykhailovych [Ivan Mykhailovych Kolessa] (2008). *Ukrainska muzychna entsyklopediia: u 2 t. / hol. redkol. H. Skrypnyk*. Kyiv: V-vo Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii NAN Ukrainy, 2, 486–487 [in Ukrainian].
11. Kolessa Filaret Mykhailovych [Filaret Mykhailovych Kolessa]. (2008). *Ukrainska muzychna entsyklopediia: u 2 t. / hol. redkol. H. Skrypnyk*. Kyiv: V-vo Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii NAN Ukrainy, 2, 490–492 [in Ukrainian].
12. Lopushanskyi, Ya. (1995). Ostap Hrytsai – student i doktor Videnskoho universytetu [Ostap Hrytsai, a Student and a Doctor at the University of Vienna]. *Acta Philologica*. Drohobych, 1, 30–36 [in Ukrainian].
13. Lopushanskyi, Ya. (2004). Rol Vidnia u rozvytku ukrainskoi literatury ta yii kontaktiv z nimetskomovnym svitom [Role of Vienna in the Development of the Ukrainian Literature and its Contacts with the German-Speaking World]. *Ukraina – Polshcha. Monoloh – dialoh kultur. Studii vzaiemyn narodiv-susidiv*. Kirovohrad – Drohobych – Koshalin, 4 (1), 155–164 [in Ukrainian].
14. Lopushanskyi, Ya. (2016). Vydavnycha i publitsystychna diialnist Romana Sembratovycha u Vidni [Roman Sembratovych's Publishing and Journalistic Activities in Vienna]. *Komparatyvni doslidzhennia avstriisko-ukrainskykh literaturnykh, movnykh ta kulturnykh kontaktiv: materialy Mizhnarodnoho forumu "IV Dni Avstrii u Drohobychi" (27 veresnia – 3 zhovtnia 2015 r.) / upor., nauk. red. Ya. Lopushanskoho ta O. Radchenka*. Drohobych: Posvit, 4, 354–362 [in Ukrainian].
15. Lopushanskyi, Ya. (2022). Pravnychi studii i khudozhnia tvorchist Meletii Kichury v avstriiskii stolytsi [Meletii Kichura's Legal Studies and Literary Activity in the Capital of Austrian]. *Komparatyvni doslidzhennia avstriisko-ukrainskykh literaturnykh, movnykh ta kulturnykh kontaktiv / upor., nauk. red. Ya. Lopushanskoho ta O. Radchenka*. Drohobych: Posvit, 9, 15–47 [in Ukrainian].
16. Lukiianovych, D. (2012). Politychno nenadiinyi [Politically unreliable.]. *Melnychuk B., Uniiat V. Ivan Franko i Ternopilshchyna*. Ternopil: Ternohraf [in Ukrainian].
17. Mishchuk, R. (1994). Ukrainski pysmennyky u Vidni: dzhereloznavchyi i kulturolohichnyi aspekt [Ukrainian Writers in Vienna: the Dimensions of Bibliography Research and Cultural Studies]. *Ukrainska literatura v Avstrii, avstriiska – v Ukraini: materialy Mizhnarodnoho sympoziumu*. Kyiv, 107–112 [in Ukrainian].
18. Nalyvaiko, D. (1998). Ochyma Zakhodu: retseptsiia Ukrainy v Zakhidnii Yevropi XI–XVIII st [Through the Eyes of the Western World: the Reception of Ukraine in Western Europe from the 11th to the 18th century.]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
19. Pohrebennyk, F. P. (1990). Kolessa Oleksandr Mykhailovych [Oleksandr Mykhailovych Kolessa]. *Ukrainska literaturna entsyklopediia: u 5 t.* Kyiv: "Ukrainska entsyklopediia" im. M. P. Bazhana, 2 [in Ukrainian].
20. Svientsitskyi, I. (1923). Vatroslavu Yagichu na vichnu pamiat [To Vatroslav Yahich, in memoriam]. Lviv: Drukarnia "Dila", 7–8 [in Ukrainian].
21. Studynskyi, K. (1927). D-r Oleksandr Kolessa [Dr Oleksandr Kolessa]. Dilo. 1 travnia [in Ukrainian].
22. Ukrainska diaspora [Ukrainian Emigrés] (2012). *literaturni postati, tvory, biobibliografichni vidomosti / upor. V. A. Prosalovoi*. Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim [in Ukrainian].
23. Angyal, A. V. (1956). Jagič und seine Zeit. Ein Beitrag zur Geschichte der Slawistik und der deutsch-slawischen Wechselseitigkeit im 19. Jahrhundert. *Deutsch-slawische Wechselseitigkeit in sieben Jahrhunderten. Gesammelte Aufsätze*. Berlin, 779–836.
24. Archiv der Universität Wien. Rigorosakten der Philosophischen Fakultät, 1873–2003.
25. Archiv für slavische Philologie (1896). Berlin, 18, 203–228, 473–523.
26. Franko, I. (1893). Promotionsakt (slawische Philologie). PN 778.
27. Hamm, J. (1970). Vatroslav Jagič i Rusija. *Korespondencija Vatroslava Jagica. Knjiga 2: Pisma is Rusije 1865–1886*. Zagreb, 9–18.
28. Hamm, J. (1960). Rückblick auf die Geschichte der Slavistik und die Slavistik in Jugoslavien. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 8, 75–111.
29. Jakobiec, M. (1959). Iwan Franko i Vatroslav Jagič. *Slavia Orientalis*, VIII / 2–3. Warszawa, 65–90.
30. Konstantinovič, Z. (1987). Wiener Moderne und die slawischen Literaturen. *The Slavic Literatures and Modernism / Hrsg. von N. Nilsson*. Stockholm, 311–318.
31. Konstantinovič, Z. (1987). Das Stadtbild Lembergs in der österreichischen Literatur. *Galizien – eine literarische Heimat*. Poznań, 9–20.
32. Konstantinovič, Z. (1990). Ivan Franko und das österreichische kulturelle und literarische Leben am Ausgang des 19. Jahrhunderts. *Ivan Franko i svitova kultura: materialy Mizhnarodnoho sympoziumu YuNESKO*. Kyiv, 160–164.
33. Korespondencija Vatroslava Jagiča. Bde. 1–3. Zagreb, 1953–83.
34. Marinelli-König, G. (1992). Polen und Ruthenen in den Wiener Zeitschriften und Almanachen des Vormärz (1805–1848). Wien.
35. Pohrt, H. V. (1976). Jagič und die Slawistik in Berlin. *Zeitschrift für Slawistik*, 21, 378–391.
36. Simonek, S. (1992). Nicolaus Lenau und Ivan Franko. Ein Kapitel österreichischer Literaturgeschichte. *Lenau-Forum. Vierteljahresschrift für vergleichende Literaturforschung. Stockerau*, 18 (1–4), 63–70.
37. Simonek, S. (1993). Zur widersprüchlichen Konzeption von Dekadenz und Moderne bei Ivan Franko. *Österreichische Osthefte*, 35 (4), 611–632.
38. Simonek, S. (1993). Drei Blicke auf Wien: I. Franko – J. S. Machar – I. Cankar. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 39, 131–143.

39. Simonek, S. (1996). Zur Darstellung Wiens im Werk Ivan Frankos. *Wien als Magnet? Schriftsteller aus Ost-, Ostmittel- und Südosteuropa über die Stadt* / Hrsg. von G. Marinelli-König und N. Pavlova. Wien, 177–197.
40. Simonek, S. (1997). Marko Čeremšyna als Student der Universität Wien und als Erzähler in der Tradition Arthur Schnitzlers. *Österreichische Osthefte*, 39 (4), 487–508.
41. Wien als Magnet? Schriftsteller aus Ost-, Ostmittel- und Südosteuropa über die Stadt / Hrsg. von G. Marinelli-König und N. Pavlova. Wien, 1996. 613 S.
42. Woldan, A. (1995). Österreichische Spuren in der ukrainischen Literatur. *Von Taras Ševčenko bis Joseph Roth: ukrainisch-österreichische Literaturbeziehungen* / Hrsg. von W. Kraus und D. Zatonkyi. Bern u.a., 61–72.
43. Woldan, A. (1996). Die Bedeutung Wiens für die Entwicklung der ukrainischen Literatur. *Österreichische Osthefte*, 38 (3), 321–328.
44. Woldan, A. (1998). Ukrainische Belletristik in Wien nach 1900. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Istorychni ta filolohichni rozvidky, prysviacheni 60-richchiiu akademika Yaroslava Isaievycha*: zb. nauk. prats. Lviv, 5, 169–177.
45. Wytrzens, G. (1960). Ivan Franko als Student und Doktor der Wiener Universität. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 6, 228–241.
46. Wytrzens, G. (1991). Zum literarischen Schaffen Ivan Frankos in deutscher Sprache. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 37, 103–112.
47. Wytrzens, G. (1968). Die Bedeutung der slawischen Literaturen für Österreich. *Österreich in Geschichte und Literatur*, 12 (10), 554–570; 13 (1), 24–33.